

به ناوی گه له وه

ئه نجومه نی نیشتمانیی کوردستانی عیراق

ژماره دههینان: ۳۴

روژی دههینان: ۲۰/۶/۲۰۰۴

پشت به حوکمی برگه (۱) ی ماددهی (۵۶) و ماددهی (۵۳) له یاسای ژماره (۱) ی هه موارکراوی سالی (۱۹۹۲) و، له سه ر داوای ئه نجومه نی وه زیران و، ئه و یاسا کاریبه ش که ئه نجومه نی نیشتمانیی کوردستانی - عیراق، له دانیشتنی ژماره (۴۳) ی روژی (۲۰۰۴/۶/۱۹) ییدا ئه نجامی داوه و، به پیی ئه و ده سه لاته ش که برگه (۳) ی ماددهی دووه می یاسای ژماره (۱۰) ی سالی ۱۹۹۷ پیمانی داوه، برپاری دههینانی ئه م یاسایه ی خواره وه مان دا:

یاسای ژماره (۳۴) ی سالی/ ۲۰۰۴

یاسای وه زاره تی کارو کاروباری کومه لایه تی هه ری می کوردستانی - عیراق

دهروازه ی به که م

پیناسه کان

مادده ی به که م:

مه به ست له م ده سه واژانه ی خواره وه، ماناکانی به رامبه ریانه:

- ۱ - هه ری م: هه ری می کوردستانی - عیراق.
- ۲ - وه زاره ت: وه زاره تی کارو کاروباری کومه لایه تی.
- ۳ - وه زیر: وه زیری کارو کاروباری کومه لایه تی.
- ۴ - بریکاری وه زاره ت: بریکاری وه زاره تی کارو کاروباری کومه لایه تی.
- ۵ - ئه نجومه ن: ئه نجومه نی وه زاره تی کارو کاروباری کومه لایه تی.

دهروازه ی دووه م

دامه زانندن و ئه رک و فرمان

مادده ی دووه م:

له هه ری مدا وه زاره تی ک داده مه زری به ناوی (وه زاره تی کارو کاروباری کومه لایه تی)، وه زیریک به ریوه ی ده باو سه ره ره شتی ده کات به ناوی (وه زیری کارو کاروباری کومه لایه تی).

مادده ی سییه م:

ئه م وه زاره ته، ئه م ئه رک و فرمانانه ی خواره وه ده گریته ئه ستۆ:

- ۱ - به رجه سه ته کردنی نرخی مرؤقایه تی کارو، پشتگیری و چاودیری کردنی کار، چونکه کار بنه مایه کی ئه ساسییه بۆ وه دی هیئانی ئاواتی ئه و رابوونه ی که ئه مپو، هه ری م له هه موو بواره کاندای به خۆیه وه ی ده بی نی.

ئه زانیی روژانه ی وه قایعی کوردستان

www.mojkurdistan.com

- ۲ - كۆشش بۆ ئهوهی كه زه مانه تی كۆمه لایه تی، گشت كریكاران بگریته وهو، چاودیری كۆمه لایه تی پیویستیش بۆ خویان و خاوخیزانیان مسوگه ر بکری.
- ۳ - فهراهه مکردنی هه لی کار، به یه کسان، بۆ هه موو که سی توانای کاری هه بی، چونکه کار هه م مافه وه هه م ئه رکه وه، زه رووره تی به شداریکردنیش له بنیادنانی كۆمه لگه وه به ره وچاکتربردنیدا، پیویستی به کاره .
- ۴ - بلاوکردنه وهی هه ست و هۆشی پیشه گه ری، به جۆریکی ئه وتۆ که پاراستنی مرۆف و جیگای کارو ئامیره کانی زامن بکات و کاره سات و به سه ره اتی کاتی کارکردن که م بگریته وه و ریگا له نه خۆشیگه لی پیشه یی بگری. هه روه ها، وه زاره ت به پیی پیداوپیستییه کانی بازاری کار له ئاماده کردن و پیگه یاندنی کادیرانی پیشه ییدا به شدار ده بی.
- ۵ - ئه وپه ری گرنگی دان به پاراستن له بیکاری و ماکه خراپه کانی. هه روه ها چاودیریکردن و ده ستگرتنی ئه و خیزانانه ی که کیشه ی كۆمه لایه تییان هه یه به جۆری که بارودۆخیکی باشتریان یۆ زامن بکری تا بتوانن به چاوکراوه یی و دلسۆزییه وه له بنیادی كۆمه لگه دا هاوبه شی بکه ن.
- ۶ - گه شه پیکردنی كۆمه لگه که به ئاسانی بتوانی له م گۆرانکارییه دیموکراتیانه دا هاویشک بیئ و ریز له مافی مرۆف بگریئ له ریگای گۆرینی سیماگه لیکی كۆمه لایه تییه وه که بوونه ته کۆسپ له ریگه ی فراژوبوونی كۆمه لگه دا.
- ۷ - گرنگیدان به داموده زگاکانی چاکسازی كۆمه لایه تی تا ببن به ده زگای راستکردنه وه و چاکسازی و ته ئه یلی. هه روه ها چاودیریکردنی خاوخیزانی به ندرکراوانی چاکسازی كۆمه لایه تی بۆ ئه وهی ئه وانیش تیوه نه گلین
- ۸ - گرنگیدان به چاودیریکردن و ته ئه یلی مندان و ئه وانه ش که له رووی په روه رده و پیشه و په وتی ژیانه وه که موکورت و که مئه ندامن، تا به ئاسانی بتوانن له بزاقی فراژوکاری و ئاوه دانکردنه وهی هه ریئمه دا به شداربن و، ئه و ئاسه واره ده روونی و كۆمه لایه تییه شیان بره ویتته وه که ریگیان لی ده گری.
- ۹ - گرنگیدان به خاوخیزانی قوربانانی ئه نفال و کیمیاباران و زامنکردنی چاودیری كۆمه لایه تی و ده روونی و ئابووری پیویستیان، به جۆریکی ئه وتۆ که که موزۆر ئیش و ئازاریان که م بکاته وه .
- ۱۰ - ته ئه یلی هاوولاتیان له رووی پیشه یی و كۆمه لایه تییه وه، له و ریگایه وه که یارمه تی بدرین بتوانن پرۆژه گه لی ره نیوهینه کی (انتاجیه) ی خاوخیزانی بنیاد بنین.
- ۱۱ - به ئاگاهینانه وهی كۆمه لگه و بلاوکردنه وهی بیروباوه رو ئاکارو دروشمی به حورمه ت له ریگه ی کردنه وهی ده وره و به سه رکردنه وهی خیزانه کانه وه که داموده زگای راگه یاندنیش به شداریی تیدا بکه ن.

ئێرانیان پێشوازی وهقايعی كوردستان

- ۱۲ - کۆشش بۆ له ناوبردنی دیاردهی ههژاری و کهسانی له ههڕیما به جۆری که باربووی دارایی به و دهستکورت و کهمبهشانه بدری که توانای ئیشکردنیان نییه.
- ۱۳ - هاوبهشیکردن له سههر مستهواي عیراقی و نیوده له تیش له و چالاکیانه دا که پیوهندیان به ئهرك و فرمانی وهزارهته که وه.

دهروازهی سییه م پیکهاتهکان و ئهرك و فرمانهکان

مادهی چواره م:

به شهکانی ناوهندی وهزارهته که:

- ۱ - وهزیر: سهروکی بالای وهزارهته و، بهرپرسی یه که می ئیش و کارو رابهری سیاسهتی وهزارهته که یه. بریار و فرمان و رینمایگه لیش پیوهندیان به ئیش و کاری وهزارهت و پیکهاتهکانی و کاروباری دیکه ی ئیداری و دارایی و هونهری وهزارهته وه، بجی، وهزیر دهریانده هیئی له چوارچیوهی حوکهکانی یاساو پیروپی پیوهندیان دا و، به سه ره رشتی و له ژیر ريقابهی خویدا ده خرینه بهرکار. وهزیر بهرامبه به ئه نجومه نی وهزیران بهرپرسیاره چونکه ئه ندامیکی هاوکاری ئه نجومه نه که یه. بۆیشی هه یه هه ندی له دهسه لاتهکانی خوی به بریکاری وهزارهت و به پیوه به ره گشتیهکانی وهزارهت و به هه که سیکی دیکه ش بسپیروپی که خوی پیی باش بی.
- ۲ - بریکاری وهزارهت: له چوارچیوهی ئه وه دهسه لاتانه دا که وهزیر پیی ده سپیروپی، یاریدهی وهزیر ده دات له رابه رایهتی وهزارهت و سه ره رشتکردنی کاروباری ئیداری و دارایی و ریکسازیدا.
- ۳ - به پیوه به رایهتی گشتی دیوان: فرمانبه ری سهروکیه تیبی ده کات به پلهی به پیوه به ری گشتی، پرونامه ی زانکویی سه ره تایی هه بی و خزمه تیشی له ده سال که متر نه بی. به پیوه به رایه تیبی دارایی و ته دقایقیش که به هاوکاری له گه له به پیوه به رایه تیهکانی دیکه دا بوجهی سالانه و بوجهی پلان و حساب و حسابکاری کۆتایی ئاماده ده که ن و پیشکشی وهزارهتی ده که ن، به به پیوه به رایه تی گشتی دیوانه وه په یوه ستن.
- ۴ - به پیوه به رایه تی گشتی پلاندانان و به داواداچون: فرمانبه ری به پلهی به پیوه به ری گشتی سهروکیه تیبی ده کا، پرونامه ی زانکویی سه ره تایی هه بی و خاوه ن ئه زمون و پسپور بییت و خزمه تی وهزیفه شی له ده سال که متر نه بی.

مادهی پینجه م:

- ۱ - ئه وه به شانیهی وهزارهت که به وهزارهته وه په یوه ستن:
- ۱ - به پیوه به رایه تی گشتی کارو زه مانه تی کۆمه لایه تی: شه خسیه تیکی خاوه ن سه ره خویی ئیداری و دارایی خویه تی و، فرمانبه ری به پلهی به پیوه به ری گشتی سهروکیه تیبی ده کا، پرونامه ی زانکویی سه ره تایی هه بی و خاوه ن ئه زمون و پسپور بییت و خزمه تیشی له ده سال که متر نه بی.

ئێرانیی رۆژنامهی وهقايعی کوردستان

- ب - به پێوه به رایه تی گشتی چاودێری کۆمه لایه تی: فرمانبه ری به پله ی به پێوه به ری گشتی سه رۆکایه تی ده کا، پروانامه ی زانکۆیی سه ره تای هه بی و خاوه ن ئه زموون و پسپۆر بی ت و خزمه تی وه زیفه که شی له ده سال که متر نه بی.
- ج - به پێوه به رایه تی گشتی فراژکردنی کۆمه لایه تی: فرمانبه ری سه رۆکایه تی ده کا به پله ی به پێوه به ری گشتی که پروانامه ی زانکۆیی سه ره تای هه بی و خاوه ن ئه زموون و پسپۆر بی ت و خزمه تی وه زیفه که شی له ده سال که متر نه بی.
- د - به پێوه به رایه تی گشتی چاکسازی کۆمه لایه تی: فرمانبه ری به پله ی به پێوه به ری گشتی سه رۆکایه تی ده کا، پروانامه ی زانکۆیی سه ره تای هه بی و خاوه ن ئه زموون و پسپۆر بی ت و خزمه تی وه زیفه که شی له ده سال که متر نه بی.

ماده ی شه شه م:

ئه نجومه نی، به ناوی (ئه نجومه نی کارو کاروباری کۆمه لایه تی) یه وه له وه زاره ته که دا پێکده هێنری له مانه ی خواره وه:

- ۱ - وه زیر سه رۆک
- ۲ - بریکاری وه زاره ت سه رۆک
- ۳ - به پێوه به ره گشتیه کانی ناو وه زاره ت
- ۴ - نوینه ری هه ر یه که له وه زاره ته کانی (داد، ناوخۆ، په روه ده و مافی مرۆف) به مه رجی پله ی له به پێوه به ری گشتی که متر نه بی
- ۵ - نوینه ری یه کیتی گشتی سه ندیکاکانی کریکاران له هه ریما
- ۶ - نوینه ری یه کیتی ژوره پیشه سازی و بازرگانیه کانی هه ریما
- ۷ - نوینه ری یه کیتی ئافره تانی هه ریما
- ۸ - نوینه ری یه کیتی گه لی که مه نده امانی هه ریما
- ۹ - سی خاوه ن ئه زموون و پسپۆری ناو وه زاره ت یان دهره وه ی وه زاره ته که، له سه ر پێشنیازی وه زیر و ره زامه ندی سه ره ک وه زیرانی هه ریما

ماده ی سه شه م:

- ۱ - ئه نجومه ن، به سه رۆکایه تی سه رۆک، یان ئه گه ر دیار نه بوو، به سه رۆکایه تی جیگره که ی و ئاماده بوونی دوو سییه کی ئه نده مان کۆده بیته وه، بپیاره کانی شی به زۆرینه ی ده نگه ئه نده مه ئاماده بووه کانی دهره هینی. ئه گه ر ده نگه کانی شی یه کسان بن، ئه وه، له و باره دا ده نگه وه زیر بۆ کام لایان بی ت، هی ئه وه.
- ۲ - ئه نجومه ن هه ر (۳) سی مانگ جارێک کۆبوونه وه یه کی ئاسایی سازده دات، وه زیریش بۆ یه هیه، له کاتی پێویستدا، بانگه یشتی بکا بۆ کۆبوونه وه ی نا ئاسایی.

ماده ی هه شه م:

- ئه نجومه ن ئه م سه لاحتیه تانه ی خواره وه رایه ده کات:
- ۱ - نه خسه کیشانی سیاسه تی گشتی وه زاره ت و دیارکردنی ئامانجه کانی به پێی چۆکه کانی ئه م یاسایه. هه روه ها بنه ماگه لی ئیداری و هونه ری و ئابووری و داراییش که بۆ وه دی هینی ئامانجه کانی سوودیان هه بی، ده یانگریته به.

- ٢ - گفتوگو له سهر پرۆژه گهلی بوجهی دارایی و بهر خورداری (الاستثماریه) ی سالانه ی وهزاره ته که و دایه ره کانی سهر به وهزاره ته که دهکات و، رای خۆی له سهریان دهرده بری و، ئه وهش که پیی باش بی به شیوه ی راسپارده پیشکەشی دهکات.
- ٣ - گفتوگو کردن له سهر پلانه سهره تاکانی کورتمه و داو مه و دای مام ناوه ندو دوورمه و دا، که دایه ره کانی وهزاره ت ئاماده یان دهکەن. رای خۆیشی له سهریان دهرده بری و، ئه وهشی که پیی باش بی به شیوه ی راسپارده پیشکەشی دهکات.
- ٤ - پیشنیاز دهکا که وه به رهینانی زیاده سهرمايه (الفائض من رؤوس الاموال) ی دایه ره کانی سهر به وهزاره ته که ریك بخریت و، به پیی پیداو یستی به رژه وهندی گشتی و له چوارچیه ی یاسا گهلی به کارو رینماییه گهلی داراییدا. واقعی ئه و وه به رهینانانه (الاستثمارات) روون بکرینه وه.
- ٥ - خول به خول ريقابه ی جیبه جی کردنی پلانه کان دهکاو، له م رووه وه ههر تیبینی و راسپارده یه کی پی باش بی ده یانخاته پروو.
- ٦ - له پرۆژه گهلی ئه و یاسایانهش دهکۆلیته وه که وهزاره ت بیهوی پیشنیازیان بکات.
- ٧ - گفتوگو له سهر ئه و پیشنیاز و راسپاردانهش دهکات که له باره ی هه موار کردن یان به رفراوان کردن یان له نو ی دامه زاندنی دایه ره کانه وه پیشکەش ده کرین.
- ٨ - گفتوگو له سهر راپورتی خولاو خولی گشتی ئیش و کاری وهزاره ت، که دایه ره ی پلاندانان و به دوا دا چوون ئاماده ی دهکات، ههر تیبینی و راسپارده یه کیشی پی باش بی، له م باره یه وه، ده یانخاته پروو.
- ٩ - ههر شتیکیش وه زیر بیخاته به رده می گفتوگۆی له سهر دهکاو، رای خۆی له سهر دهرده بری و، پیشنیازو راسپارده ی خۆیشی پیشکەش دهکات.

دهروازه ی چواره م حوکمه گشتیه کان

ماده ی ئویه م:

وهزاره ت و دایه ره کانی بۆیان هه یه به پیی حوکمه کانی یاسا. زهوی وزارو عقاراتیان هه بی و بیکه ن به مولک.

ماده ی دهیه م:

وهزاره ت بۆی هه یه هاوکاری له گه ل ئه و کۆمپانیو ریخراوو هه یه تانه دا بکات که ئیش و کاری ئه نجامده دن پیوه ندییان به ئامانجه کانی وهزاره ته وه هه یه .

ماده ی یازده م:

حساب و حسابکاری ناوه ندی وهزاره ت و دایه ره کانی سهر به وهزاره ت ههر هه مووی ده که ونه ژیر رکیفی دیوانی ريقابه ی دارایی هه ریمه وه .

ماده ی دوازه:

به شه کانی وهزاره ت و ئیش و کاره تاییه ته کانی بیکهاته کانی به پیرو دیارده کرین.

ماده ی سیازده:

دهسه واژهی (وهزارهتی تهندروستی و کاروباری کۆمه لایهتی) له ههر جیگایهکی یاسای ژماره (1)ی سالی (1993) و یاساگهلی دیکه دا هاتبی، دهسه واژهی (وهزارهتی تهندروستی) جیگای دهگریته وه.

مادهی چوارده:

وهزیر بۆی ههیه، رینمایی پیویست بۆ ساناکاریی وه بهرکارخستنی حوکمهکانی ئەم یاسایه ده رههینی.

مادهی پازده:

ههر دهقی پیچه وانهی حوکمهکانی ئەم یاسایه بیته، ناخریته بهرکار.

مادهی شانده:

پیویسته له سه ره نجومه نی وهزیرانی ههریمی کوردستان حوکمهکانی ئەم یاسایه بخه نه بهرکار.

مادهی چه فده:

ئەم یاسایه له رۆژی بلاکردنه وهی له (وهقايعی کوردستان) دا دهخریته بهرکار.

د. رۆژ نوری شاوهیس

سه روکی ئە نجومه نی نیشتمانیی کوردستانی - عیراق

هۆکاره زهروورهکان

له سۆنگه ی ئەو گۆرانکارییه گه و رانه ی له عیراقدا روویداوه، به تاییه تیش نه مانی رژی می دیکتاتۆریی گۆر به گۆر، بنیادنانی رژی می فیدرالی به پپی یاسای هه لسووراندنی ده ولته تی عیراق بۆ قوناغی گواسته نی. له بهر ئە وهش که هه ریم پیویسته پیوه ندیگه لی دیموکراتی له مهیدانی کاردا به ره وچاکتر بیات و، هاوه له لویستی خۆیشی به رام بهر به و گۆرانکارییه نه ی که له مهیدانی کاردا روویانداوه له مه وداش رووده ن و، له پیناوی به زرکردنه وهی ئاقاری ته قه نی و رۆشن بیری و ئابووری چینی کریکارانی هه ریمدا، هه روه هاش که پیویست ده کا، خزمه تگوزاریی کۆمه لایه تیش بۆ هاوولاتیان هه ر که سه و به پپی بارودۆخی خۆی به رفراوانترو چاکتریش بکرین و، خاوخیزانی قوربانانی ئە نفال و جینۆسایدیش چاودیرییه کی شایان به خویان بۆ بهر خسی و، زۆر زهرووریشه که دۆخی کۆمه لایه تی فراژوبکرئ و، ئەو دیارده و دروشم و ئاکاره کۆمه لایه تیانه ش بگۆردرین که بوونه ته کۆسپ له سه ر ریگای پیشکه وتن و به ره وچاکتر بردنی کۆمه لگه ی هه ریم، له بهر ئە وه، زۆر پیویستی به وه کرد که وهزاره تیکی پسپۆر دابمه زری، تا له هه موو ئەو بوارانده دا بهر پرسیتی بگریته ئە ستۆ. جا، له بهر ئە وانه هه مووی، ئەم یاسایه، هاته یاساکاری.

به ناوی خوی به خشنده و میهره بان